

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-180>

УДК 332.122

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ВІДНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

FINANCIAL MECHANISM FOR RESTORING THE COMPETITIVENESS OF UKRAINE'S REGIONS

Жилюк Іван Сергійович

аспірант,

Луцький національний технічний університет

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7489-5481>**Zhyliuk Ivan**

Lutsk National Technical University

Статтю присвячено комплексному дослідженню й розвитку концептуальних засад фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону. Здійснено компаративний аналіз фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону залежно від безпекової ситуації. Визначено функції фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону. Обґрунтовано структуру та охарактеризовано структурні компоненти фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону, згруповані у дві групи: забезпечувальні компоненти; регуляторні компоненти. Розроблено концептуальну модель фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону в умовах воєнного та повоєнного періодів, що охоплює п'ять модулів: модуль вхідних фінансових ресурсів регіону, інституційний модуль; функціональний модуль; адаптивний модуль; модуль вихідних фінансових результатів. Визначено ключові характеристики запропонованої концептуальної моделі.

Ключові слова: фінансовий механізм, регіон, конкурентоспроможність, відновлення, фінансові ресурси регіону, фінансове забезпечення регіону, фінансовий механізм відновлення конкурентоспроможності регіону.

The article is devoted to a comprehensive study and development of the conceptual foundations of the financial mechanism for restoring regional competitiveness. Restoring the competitiveness of Ukraine's regions primarily requires a shift in the philosophy of financial management, as today competitiveness is determined not only by the availability of natural resources but also by the financial system's ability to accumulate internal and external resources and manage them effectively for rapid adaptation and recovery. To achieve the objectives of the article, a system of general scientific methods was employed, including induction, deduction, comparative analysis, synthesis, grouping, generalization, systemic and structural approaches, modeling, and abstraction. The article proposes an original definition of the financial mechanism for restoring regional competitiveness. A comparative analysis of this mechanism was conducted based on the security situation. The functions of the financial mechanism for regional competitiveness restoration are identified. Furthermore, the structure is substantiated, and the structural components of the financial mechanism are characterized and categorized into two groups: enabling components and regulatory components. A conceptual model of the financial mechanism for restoring regional competitiveness during wartime and post-war periods has been developed. This model reflects the architectonics of financial impact on regional competitiveness and development through the lens of a systemic-structural approach. The developed conceptual model comprises five modules: 1) input financial resources module; 2) institutional module; 3) functional module; 4) adaptive module; 5) output financial results module. Key characteristics of the proposed model include: adaptability; institutional determinacy; cyclicity and feedback loops; and transparency. The practical value of the article lies in the fact that the proposed original approach to the architectonics and structuring of the financial mechanism allows for: 1) clear identification of bottlenecks and problematic issues; 2) easy adaptation, transformation, and shifting of focus under varying security conditions; 3) enhanced management efficiency through the differentiation of impact methods.

Keywords: financial mechanism, competitiveness, restoration, region, regional financial resources, financial provision of the region, financial mechanism for restoring regional competitiveness.

Постановка проблеми. Відбудова України та відновлення конкурентоспроможності її регіонів є складними процесами, що потребують акумулювання різноманітних ресурсів та їх оптимального спрямування для кожного із регіонів із урахуванням їх ролі й спеціалізації як у національному так і європейському економічному просторі. Та, передусім, відновлення конкурентоспроможності регіонів України вимагає зміни філософії управління фінансами, адже на сьогодні конкурентоспроможність визначається не лише наявністю природних ресурсів, а спроможністю фінансової системи акумулювати внутрішні й зовнішні ресурси та ефективно управляти ними для швидкої адаптації і відновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різносторонні дослідження концептуальних, методичних і прикладних питань формування та імплементації фінансового механізму щодо забезпечення розвитку держави розглядаються у наукових публікаціях таких учених як Василик О. і Павлюк К. [1], Бодаковський В. і Ванькович Д. [2], Ковалюк О. [3], Львовчкін С. [4], Олійник В. [5] та інших. На регіональному чи місцевому рівнях такі питання є об'єктами досліджень таких науковців, як Бойко С. [6], Бречко О. [7], Осіпова Л. [8], Пухир С. [9] та інших. Окремі аспекти проблематики фінансового механізму у контексті кризових викликів і повоєнного відновлення соціально-економічної системи України, її регіонів чи міст висвітлюються у наукових роботах таких вітчизняних учених, як Назаренко Я., Назаренко М., Горобінська І. і Горобінський А. [10], Сорока В. [11], Шаров О. [12] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри широку наявність наукових праць вітчизняних дослідників і міжнародних експертів щодо відновлення й розвитку України, на сьогодні у спеціалізованому науковому вітчизняному середовищі відмічається недостатність і відсутність комплексних досліджень фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності її регіонів, що враховував би сучасні реалії, усі виклики війни, повоєнні ризики та потреби відбудови, а також дозволяв би обрати найоптимальніші фінансові інструменти для відновлення кожного конкретного регіону України відповідно до його потенціалу розвитку та втрат через війну. З огляду на означене, існує реальна потреба подальшого розвитку теоретичного й методико-прикладного апарату формування і реалізації потужного, чіткого, прозорого, об'єктивного й дієвого фінансового

механізму відновлення конкурентоспроможності регіонів України, спроможного забезпечити й убезпечити їх майбутнє. Очевидно, що методологічну основу таких досліджень формуватиме множина сучасних зарубіжних і вітчизняних напрацювань з економічної і фінансової науки щодо механізмів вищих ієрархічних рівнів. Вважаємо, фінансовий механізм відновлення конкурентоспроможності регіону повинен існувати як окрема автономна складова загально-економічного механізму відновлення конкурентоспроможності регіону. Тому відповідно в методологічній основі дослідження повинні лежати напрацювання економічної і фінансової науки щодо питань формування і реалізації механізмів вищих ієрархічних рівнів і, передусім фінансового механізму.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основна мета дослідження полягає у дослідженні й розвитку концептуальних засад фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. З нашої точки зору, базуючись на проведених дослідженнях, фінансовий механізм відновлення конкурентоспроможності регіону є складною динамічною системою логічно взаємопов'язаних і узгоджених фінансових методів, важелів й інструментів, визначених і поєднаних із регуляторно-забезпечувальними елементами такого механізму, що спрямована на достатнє формування, оптимальний розподіл і ефективне використання фінансових ресурсів регіону для створення його стійких конкурентних переваг, відбудови інфраструктури, забезпечення належного рівня життя населення.

Такий механізм формується для реалізації конкретної концепції і безпосередньо є основою реалізації якісної і результативної державної регіональної фінансової політики загалом й, зокрема в частині відновлення конкурентоспроможності регіонів держави. Більше того, такий механізм є інструментом досягнення визначених цілей управління відновленням конкурентоспроможності регіонів України.

Як зазначено безпосередньо у визначенні, фінансовий механізм відновлення конкурентоспроможності регіону є динамічною системою, що адаптується до динамічних змін зовнішнього середовища, а не є статичною структурою. Такий механізм залежить від стратегічного фокусу держави і її регіонів, геополітичного становища і безпекової ситуації. Так, зокрема, фінансовий механізм від-

новлення конкурентоспроможності регіону в умовах різних безпекових ситуацій буде характеризуватись різною роллю держави та рівнем її втручання у питання регіонального розвитку – від мінімального у мирний час до максимального у воєнний період та активної співучасті держави у різноманітних проєктах і програмах відновлення її регіональних соціально-економічних систем у повоєнний період. Відповідно їй диференціюватимуться і фінансові інструменти такого механізму: у мирний час – стимулюючі фінансові інструменти; у воєнний період – фінансові інструменти підтримки регіону; у повоєнний період – фінансові інструменти страхового характеру. Очевидно, що й пріоритетність джерел фінансових ресурсів буде різною, а також рівень ризиків та їх характер (табл. 1).

Попри різну мету й основні інструменти фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону у різних безпекових ситуаціях, його призначення лишається незмінним і полягає у забезпеченні фінансової самодостатності регіону та формуванні умов, за яких регіон стає більш фінансово привабливим для потоків не лише інвестицій,

а й інтелектуальних потоків та і загалом більш конкурентоспроможним у порівнянні з іншими регіонами держави.

Детальніше функціональне призначення фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону реалізується через виконання конкретних функцій. Сучасні науковці у своїх дослідженнях серед функцій фінансового механізму виділяють фінансове забезпечення і фінансове регулювання [1, с. 76; 9, с. 120]. Вважаємо, такий підхід є доволі укрупненим і потребує деталізації задля більш ґрунтовного розуміння ролі відповідного механізму у процесах відновлення конкурентоспроможності регіону і загалом забезпечення стабільного розвитку його соціально-економічної системи. Розширюючи підходи вчених, з нашої точки зору, множину основних функцій фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону формують наступні:

1) акумуляційна функція – полягає у акумуляції й концентрації фінансових ресурсів із різноманітних доступних джерел задля подальшого спрямування на конкретні проєкти відновлення регіону;

Таблиця 1

Компаративний аналіз фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону залежно від безпекової ситуації

Основні характеристики	Безпекові ситуації		
	Мирний час	Воєнний період	Повоєнний період
Ключова мета	Сталий розвиток регіонів держави.	Вживання, резильєнтність економіки регіонів, логістика оборони, підтримка ВПО.	Трансформація економіки регіону на модернізацію та швидке відновлення.
Роль держави	Мінімальне втручання, децентралізація.	Тотальна і жорстка централізація фінансових потоків.	Децентралізоване відновлення, державно-приватне партнерство.
Основні інструменти	Фінансове стимулювання розвитку бізнесу, ринкова конкуренція за інвестиції.	Пряме державне (бюджетне) фінансування критичної інфраструктури.	Страхування військово-політичних ризиків, пільгові зони.
Ключові джерела фінансового забезпечення	Власні податкові надходження, приватні інвестиції.	Субвенції та інші виплати з державного бюджету, міжнародна фінансова допомога, гуманітарні гранти.	Міжнародна фінансова допомога, репатріаційні кошти.
Ризики	Циклічні фінансово-економічні кризи.	Фізичне знищення чи пошкодження активів, втрата територій, фінансова неспроможність, дефіцит ліквідності.	Нецільове використання фінансових ресурсів, залежність бюджету від сировинного експорту.

Джерело: сформовано автором

2) відтворювальна функція – полягає у фінансуванні відновлення інфраструктури регіону, його капітальних активів, виробничого потенціалу та технологічної модернізації із урахуванням стандартів ЄС, передового досвіду та інновацій;

3) розподільчо-трансформаційна функція – передбачає переспрямування фінансових ресурсів регіону за принципом селективності з депресивних секторів економіки у високотехнологічні, у види економічної діяльності із високою доданою вартістю, в «точки зростання», які забезпечать відновлення економіки регіону загалом;

4) захисна (резильєнтна) функція – базується на формуванні фінансових резервів для мінімізації ризиків і середовища стійкого до різноманітних ризиків (макроекономічних, воєнних, енергетичних);

5) регулююча функція – полягає у використанні регуляторних фінансових важелів стимулюючого або обмежувального характеру щодо певних економічних процесів у регіоні задля регулювання фінансових параметрів, перетворення пасивного фінансування на активний інструмент впливу на поведінку регіональних економічних суб'єктів і тим самим забезпечення конкурентних переваг регіону;

6) стимулююча функція – передбачає застосування системи фінансових стимулів, зокрема, податкових пільг і субсидій для пріоритетних видів економічної діяльності, розвитку малого і середнього бізнесу в регіоні;

7) контролююча функція – передбачає зворотність зв'язків у системі фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону через організацію спостереження за законністю, доцільністю, прозорістю й ефективністю формування, розподілу й використання фінансових ресурсів.

За архітектурою фінансовий механізм відновлення конкурентоспроможності регіону є складною і багаторівневою системою. Основним чином, вітчизняні представники фінансової науки у структурі фінансового механізму виділяють шість складників, серед яких фінансові методи, фінансові інструменти, фінансові важелі, правове забезпечення, нормативне забезпечення, інформаційне забезпечення [3, с. 38; 5; 9, с. 120; 14, с. 70–71; 15, с. 118]. Вікнянська А., Чуницька І., Назаренко Я., Назаренко М., Горобінська І. і Горобінський А. у своїх дослідженнях доповнюють фінансовий механізм організаційним забезпеченням [10, с. 338; 16, с. 670; 17, с. 83].

При цьому, фінансовими методами, як структурними елементами фінансового механізму, через які безпосередньо реалізується дія такого механізму, учені визначають фінансове забезпечення і фінансове регулювання [4, с. 97]. Паралельно із цими двома фінансовими методами окремі науковці також розглядають і фінансове планування, прогнозування, управління, контроль тощо [15, с. 118]. Євтушенко Ю. розширює фінансовий механізм такими складниками, як інтелектуальне і фінансове забезпечення [12, с. 52–53].

Деякого іншого підходу до структурування фінансового механізму притримується Кондіус І. і структурує його на рівні підприємницьких структур регіону за такими складовими як «фінансове забезпечення, фінансове регулювання і система фінансових індикаторів та фінансових інструментів, які дають змогу оцінити цей вплив» [18]. Подібну думку відстоює і Кириленко В., виділяючи у структурі фінансового механізму державного управління дві підсистеми – фінансове забезпечення і фінансове регулювання [19, с. 26]. Так, проведений аналіз показав, що одні учені фінансове забезпечення і фінансове регулювання розглядають, як функції фінансового механізму, інші – як його фінансові методи, а ще інші – як його складові елементи. Заслужовує на увагу також підхід Сороки В. до структуризації фінансового механізму розвитку територіальної громади, що з позицій науковця формується із п'яти функціонально взаємопов'язаних підсистем: інституційної, ресурсної, інструментальної, управлінської та результативної [11, с. 254–256].

Дослідники підмічають, що структура й складність архітектури фінансового механізму на певному рівні й щодо конкретного об'єкта визначаються «конкретними завданнями, що вирішує суспільство на певному етапі його розвитку» [15, с. 118].

На основі вивчення фінансових механізмів різних цільових спрямувань [3, с. 38; 5; 9, с. 120; 10, с. 338; 11, с. 254–256; 12, с. 52–53; 14, с. 70–71; 15, с. 118; 16, с. 670; 17, с. 83; 19, с. 26], розвиваючи авторські підходи, вважаємо, структурувати фінансовий механізм відновлення конкурентоспроможності регіону можна шляхом виокремлення його забезпечувальних і регуляторних складових компонент, серед яких:

– забезпечувальні компоненти (охоплюють усі ресурси, необхідні для реалізації проєктів відновлення, а тому призначені і відповідають за ресурсне забезпечення усіх про-

цесів, пов'язаних із відновленням конкурентоспроможності регіону):

– фінансове забезпечення відновлення конкурентоспроможності регіону є визначальним у системі забезпечувальних компонентів механізму і формується із внутрішніх (бюджетні кошти, фонди громад, власні фінансові ресурси суб'єктів господарювання, заощадження населення регіону) і зовнішніх (прямі іноземні інвестиції, гранти міжнародних організацій, кредити МФО) джерел фінансових ресурсів регіону, що спрямовуються на безпосереднє фінансування регіональних об'єктів і програм;

– інфраструктурне забезпечення відновлення конкурентоспроможності регіону – представлено наявністю у регіону логістичних вузлів, цифрових мереж, підготовлених майданчиків (земельних ділянок із забудовами, чи руїнами, або ж вільних земельних ділянок готових і придатних до зведення на них нових промислових об'єктів, індустріальних парків, логістичних комплексів тощо), що роблять такий регіон привабливим для інвесторів;

– кадрове забезпечення відновлення конкурентоспроможності регіону – формується із фахівців, спроможних професійно супроводжувати рух фінансових ресурсів регіону, зокрема фінансових менеджерів, фахівців з грантрайтингу, юристів з міжнародного права тощо;

– інформаційно-аналітичне забезпечення відновлення конкурентоспроможності регіону – формується із інформаційних потоків з усіх можливих каналів поширення й висвітлення інформації, системи прогнозування податкових надходжень, бази даних інвестиційних проєктів, геоінформаційних систем, моніторингу ринків, аналітичних інструментів опрацювання інформації щодо фінансового забезпечення відновлення конкурентоспроможності регіону, програмного забезпечення, комунікаційних каналів збору зовнішньої інформації, діючої системи обробки, зберігання, поширення, передачі й захисту інформації тощо;

– регуляторні компоненти (представлені фінансовими інструментами, що формують інфраструктуру довіри, забезпечують легітимність процесів відновлення конкурентоспроможності регіону і, зокрема фінансового забезпечення, тим самим забезпечуючи належні умови для трансформації фінансових ресурсів регіону у конкурентні переваги):

– нормативно-правове регулювання відновлення конкурентоспроможності регі-

ону – представлено чинними нормативно-правовими актами України, регіональними й місцевими стратегіями й планами розвитку, порядком надання пільг, регламентами взаємодії із інвесторами, нормами і нормативами фінансової діяльності;

– інституційне регулювання – сформоване із інституційних регуляторів відновлення конкурентоспроможності регіону, до яких належать Департаменти фінансів, Агенції регіонального розвитку, офіси супроводу інвесторів, функціями яких є адміністрування і контроль усіх процесів за участі фінансових ресурсів регіону, мінімізація трансакційних витрат регіональних суб'єктів;

– фіскальне регулювання – представлено сукупністю фіскальних регуляторів відновлення конкурентоспроможності регіону, домінуючими серед яких є запровадження інвестиційних податкових кредитів, встановлення рівнів (ставок) місцевих податків, визнання умов для резидентів індустріальних парків тощо;

– стандартизаційно-лімітуюче регулювання – охоплює стандартизаційні та лімітуючі регулятори відновлення конкурентоспроможності регіону, серед яких встановлення бюджетних регламентів, граничних обсягів муніципального боргу, стандартів прозорості й транспарентності тощо.

Кожна із складових компонентів досліджуваного фінансового механізму функціонує відносно самостійно, проте у тісному взаємозв'язку й узгодженості, будучи частиною єдиного цілого. Також відзначимо, що функціональна роль регуляторних компонентів фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону полягає у тому, що вони формують середовище довіри і їх критичність аргументується тим, що, без сприятливого й довірливого середовища з прозорими правилами, донори не виділятимуть свої фінансові ресурси. Щодо забезпечувальних компонентів фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону, то їх функціональна роль полягає у належному фінансовому забезпеченні регіону, а вагомість – аргументується тим фактом, що без сформованих фінансових ресурсів будь-які стратегії, плани й проєкти залишаються нереалізованими, а лише розробленими на папері.

Визначившись із основними моментами фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону, для їх узагальнення, вбачається, можливою і доцільною

побудова концептуальної моделі такого механізму. У спрощеному вигляді концептуальна модель фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону є системою, на «вході» якої фінансові ресурси, що на «виході» перетворюються у конкурентні переваги. Наочне відображення авторської концепції фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону представлено на рисунку 1.

Вважаємо, модель фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону, формується із таких 5-ти модулів:

1) модуль вхідних фінансових ресурсів регіону, представлений сукупністю державних трансфертів, спрямованих у регіон, місцевими фінансовими ресурсами, фінансовими ресурсами від Міжнародних фондів, приватними інвестиціями у формі державно-приватного партнерства, прямими іноземними інвестиціями тощо;

2) інституційний модуль як інституційне середовище, у якому детермінується забезпечувальна компонента відповідного механізму та регуляторна й відбувається рух фінансових ресурсів від їх формування до використання

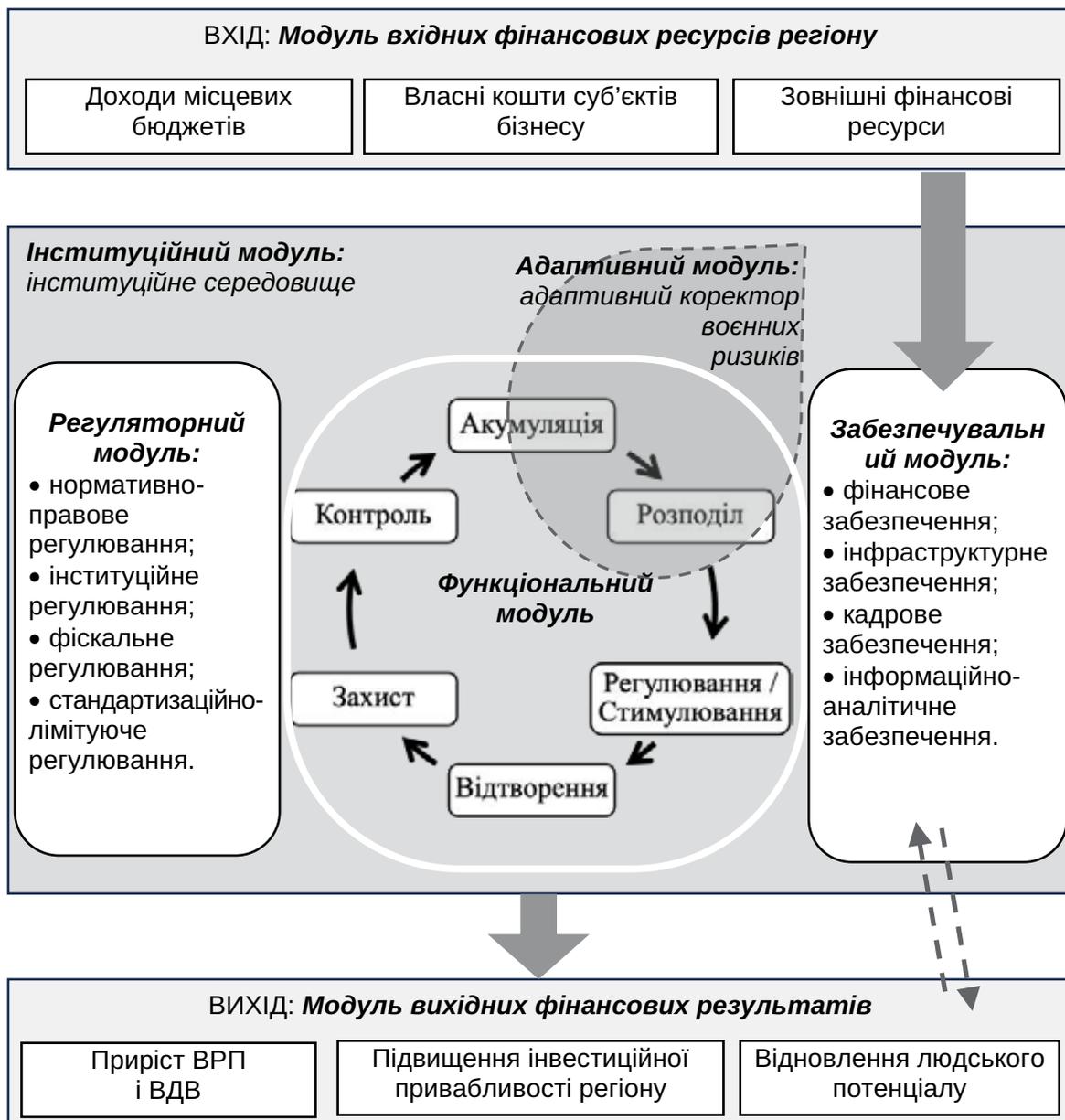

Рис. 1. Концептуальна модель фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону в умовах воєнного та повоєнного періодів

Джерело: сформовано автором

й управління такими ресурсами. Інституційна детермінація дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» у фінансовому забезпеченні відновлення конкурентоспроможності регіону. Нераціональне інституційне середовище спричиняє втрату фінансових ресурсів регіону;

3) функціональний модуль, у якому послідовно реалізуються усі функціональні процеси й функції відповідного механізму від акумуляційної до розподільчої, контрольної і резильєнтної та при цьому відбувається трансформація фінансових ресурсів регіону – їх перетворення у реальні активи та нематеріальний актив – інституційну довіру, що є визначальним чинником конкурентоспроможності регіону, вагомість якого ще більше зростає в умовах воєнного і повоєнного періодів;

4) адаптивний модуль, представлений адаптивним коректором воєнних ризиків, який базується на циклічній взаємодії забезпечувальної і регуляторної компонент та як динамічний регулятор коригує і уможливорює модифікацію інтенсивності реалізації функцій відповідного механізму, передусім захисної і відтворювальної, у відповідності до безпекової ситуації, безпекового статусу регіону (прифронтовий, деокупований, тилловий тощо), рівня його руйнувань і фактичного потенціалу. Таким чином, такий модуль дозволяє забезпечити диференційований підхід до фінансового забезпечення відновлення конкурентоспроможності регіонів України із урахуванням факторів їх безпекової ситуації та потенціалу. Більше того, такий модуль спрямований і дозволяє перейти від дотаційної моделі регіону до моделі самодостатньої конкурентоспроможності;

– трансмісійний модуль, або модуль вихідних фінансових результатів і показників конкурентоспроможності регіону, серед яких відновлення людського потенціалу, приріст ВРП, приріст ВДВ, активізація інвестиційної активності і підвищення інвестиційного рейтингу регіону. У даному модулі прослідковується рекурсивний (зворотний) зв'язок – із підвищенням рівня інвестиційної привабливості регіону, у наступному циклі відновлення його конкурентоспроможності більш доступними для нього стають фінансові ресурси, зокрема, підвищуються можливості залучення додаткових приватних і міжнародних фінансових ресурсів, а тому процес акумуляції таких ресурсів полегшується.

Представлена концептуальна модель фінансового механізму відновлення конку-

рентоспроможності регіону характеризується такими ключовими характеристиками:

– адаптивністю, що забезпечується через впроваджений «адаптивний коректор воєнних ризиків», який змінює пріоритетність функцій відповідного механізму адаптуючись під безпековий статус регіону;

– інституційною детермінованістю, що забезпечується через наявність забезпечувальної і регуляторної компонент відповідного механізму та можливості диверсифікації їх впливу на процеси відновлення конкурентоспроможності регіону і встановлення «вузьких місць»;

– циклічністю і зворотними зв'язками, що пояснюються механізмом рекурсивного впливу модуля вихідних фінансових результатів відновлення конкурентоспроможності регіону на модуль вхідних фінансових ресурсів регіону;

– прозорістю, що забезпечується через інтеграцію цифрового контролю і використання цифрових інструментів для моніторингу й контролю процесів відновлення конкурентоспроможності регіону за участю фінансових ресурсів і передусім розподільчих процесів, адже вони є критичними чинниками конкуренції окремих регіонів держави за державні й міжнародні фінансові ресурси.

Розроблена концептуальна модель фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону відображає архітектоніку фінансового впливу на конкурентоспроможність регіону і його розвиток через призму системно-структурного підходу. Застосування системного підходу розширює функціональність моделі і уможливорює перехід від лінійної моделі бюджетного фінансування до багатофакторної і багаторівневої моделі фінансового механізму, кожна функція якого є керованим параметром у системі відновлення конкурентоспроможності регіону.

Висновки. Запропонований підхід до архітектоніки й структуризації фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону відзначається практичною значимістю. По-перше, такий підхід дозволяє чітко виявити й ідентифікувати проблемні моменти і, зокрема, встановити чому інвестиції не надходять у регіон – чи це проблема у системі забезпечувальних компонент (наприклад, немає доріг, електрики) чи у системі регуляторних компонент (наприклад, через високу корупцію, відсутність стимулів і гарантій, незрозумілі правила). По-друге, запропонований підхід дозволяє легко адаптуватись,

трансформуватись і змінити фокус в умовах різних безпекових ситуацій. Так, у воєнний час система регуляторних компонент стає домінуючою і більш жорсткою, коли відбувається централізація рішень і обмеження видатків. У повоєнний період акценти зміщуються на систему забезпечувальних компонент задля достатнього фінансового забезпечення відбудови й відновлення регіону. І, по-третє, наведений підхід до структури фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону дозволяє підвищити ефективність управління через диференціацію

методів впливу. Система забезпечувальних компонент змінюється через зміни у результаті переговорів з інвесторами, донорами, суб'єктами господарювання, банківським сектором, а система регуляторних компонент змінюється зі зміною законодавства, прийнятих рішень регіональних органів влади й місцевих рад.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку полягають у розробці системи дієвих інструментів фінансового механізму відновлення конкурентоспроможності регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України : підручник. Київ : НІОС, 2002. 595 с.
2. Бодаковський В.Ю., Ванькович Д.В. Науково-методичні аспекти дослідження комплементарності між економічними категоріями фінансова система, механізм та інфраструктура. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. № 4. С. 22–30. DOI: 10.32782/2786-765X/2024-4-3
3. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : монографія. Львів : Вид. центр Львів. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2002. 396 с.
4. Львович С.В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання : монографія. Київ : Наша культура і наука, 2003. 432 с.
5. Олійник В.Я. Фінансовий механізм у системі економічного розвитку. *Фінанси України*. 2001. № 5. С. 17–23.
6. Бойко С.О. Фінансовий механізм стимулювання регіонального розвитку : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Суми, 2001. 172 с.
7. Бречко О.В. Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону (на прикладі Тернопільської області) : дис. ... канд. екон. наук : 08.02.03. Київ, 2004. 237 с.
8. Осіпова Л.В. Фінансовий механізм розвитку регіонів України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2016. 237 с.
9. Пухир С.Т. Фінансові механізми реалізації державної регіональної політики в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. Львів, 2020. 411 с.
10. Назаренко Я.Я., Назаренко М.Б., Горобінська І.В., Горобінський А.В. Фінансовий механізм повоєнного відновлення міст України в умовах сталого розвитку. *Науковий журнал «Автомобільні дороги і дорожнє будівництво»*. 2024. Випуск 116. Частина 1. С. 331–342.
11. Сорока В.А. Системна модель фінансового механізму розвитку територіальних громад. *Економічний простір*. 2025. № 202. С. 253–257.
12. Євтушенко Ю.В. Фінансовий механізм розвитку житлового будівництва в Україні : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2025. 422 с.
13. Шаров О.М. Створення механізму фінансування повоєнного економічного відродження України. *Міжнародна економічна політика*. 2024. №2 (41). С. 96–116. DOI: <https://10.33111/ier.2024.41.07>
14. Ковальчук С.В., Форкун І.В. Фінанси : навч. посібник. Львів : «Новий світ – 2000», 2006. 568 с.
15. Винник К.С. Теоретичні аспекти функціонування фінансового механізму бізнес-центрів. *Економіка і управління*. 2024. Випуск 1. С. 115–124.
16. Вікнянська А.О. Схема фінансового механізму соціального страхування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 11. С. 668–672.
17. Чуницька І.І., Позднякова О.О. Фінансовий механізм управління діяльністю підприємства та його роль в організації фінансової політики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2022. № 27(55). С. 81–87.
18. Кондіус І.С. Теоретичні засади дослідження фінансового механізму підприємницьких структур регіону. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси : зб. наук. праць*. 2017. Випуск 14 (53). С. 114–125.
19. Кириленко В. Складові елементи структури фінансового механізму державного управління. *Наука молода*. 2008. № 9. С. 23–30.

REFERENCES:

1. Vasylyk O.D., Pavliuk K.V. (2002) *Derzhavni finansy Ukrainy : pidruchnyk [Public Finance of Ukraine]*. Kyiv: NIOS, 595 p.
2. Bodakovskiy V.Iu., Vankovych D.V. (2024) *Naukovo-metodychni aspekty doslidzhennia komplementarnosti mizh ekonomichnymy katehoriiami finansova systema, mekhanizm ta infrastruktura [Scientific and methodological aspects of studying the complementarity between the economic categories of financial system, mechanism, and infrastructure]*. *Kyivskiy ekonomichnyi naukovi zhurnal – Kyiv Economic Scientific Journal*, no. 4, pp. 22–30. DOI: 10.32782/2786-765X/2024-4-3
3. Kovaliuk O.M. (2002) *Finansovyi mekhanizm orhanizatsii ekonomiky Ukrainy (problemy teorii i praktyky): monohrafiia [Financial mechanism of organizing Ukraine's economy (problems of theory and practice): monograph]*. Lviv: Vydavnychiy tsentr Lviv. nats. un-tu im. Ivana Franka, 396 p. (in Ukrainian)
4. Lovochkin S.V. (2003) *Makrofinansova stabilizatsiia v Ukraini u konteksti ekonomichnoho zrostantia: monohrafiia. [Macro-financial Stabilization in Ukraine in the Context of Economic Growth: Monograph]* Kyiv: Nasha kultura i nauka, 432 p. (in Ukrainian)
5. Oliinyk V.Ia. (2001) *Finansovyi mekhanizm u systemi ekonomichnoho rozvytku [Financial Mechanism in the System of Economic Development]*. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, no. 5, pp. 17–23.
6. Boiko S.O. (2001) *Finansovyi mekhanizm stymulivannia rehionalnoho rozvytku [Financial mechanism for stimulating regional development] : dys. ... PhD in Economics : 08.04.01, Sumy, 172 p. (in Ukrainian)*
7. Brechko O.V. (2004) *Finansovyi mekhanizm derzhavnogo rehulivannia ekonomiky rehionu (na prykladi Ternopil'skoi oblasti) [Financial mechanism of state regulation of the regional economy (a case study of Ternopil region) : dys. ... PhD in Economics : 08.02.03, Kyiv, 237 p. (in Ukrainian)*
8. Osipova L.V. (2016) *Finansovyi mekhanizm rozvytku rehioniv Ukrainy [Financial Mechanism for the Development of Ukraine's Regions] : dys. ... PhD in Economics : 08.00.08, Chernihiv, 237 p. (in Ukrainian)*
9. Pukhyr S.T. (2020) *Finansovi mekhanizmy realizatsii derzhavnoi rehionalnoi polityky v Ukraini [Financial mechanisms of state regional policy implementation in Ukraine] : dys. ... doc. of ec. sciences : 08.00.05. Lviv, 411 p. (in Ukrainian)*
10. Nazarenko Ya.Ya., Nazarenko M.B., Horobinska I.V., Horobinskyi A.V. (2024) *Finansovyi mekhanizm povoiennoho vidnovlennia mist Ukrainy v umovakh staloho rozvytku [Financial mechanism for post-war reconstruction of ukrainian cities in the context of sustainable development]*. *Naukovyi zhurnal «Avtomobilni dorohy i dorozhnie budivnytstvo» – Scientific journal «Automobile roads and road construction»*, issue 116, part 1, pp. 331–342.
11. Soroka V.A. (2025) *Systemna model finansovoho mekhanizmu rozvytku terytorialnykh hromad [Systemic model of the financial mechanism for the development of territorial communities]*. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, no. 202, pp. 253–257.
12. Yevtushenko Yu.V. (2025) *Finansovyi mekhanizm rozvytku zhytlovoho budivnytstva v Ukraini [Financial mechanism for development of housing construction in Ukraine] : dys. ... doc. of ec. sciences : 08.00.08. Chernihiv, 422 p. (in Ukrainian)*
13. Sharov O.M. (2024) *Stvorennia mekhanizmu finansuvannia povoiennoho ekonomichnoho vidrodzhennia Ukrainy [Developing a Financing Mechanism for Ukraine's Post-War Economic Recovery]*. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International Economic Policy*, vol. 2 (41), pp. 96–116. DOI: <https://10.33111/iep.2024.41.07>
14. Kovalchuk S.V., Forkun I.V. (2006) *Finansy : navch. posibnyk [Finance]*. Lviv: «Novyi svit – 2000», 568 p. (in Ukrainian)
15. Vynnyk K.S. (2024) *Teoretychni aspekty funktsionuvannia finansovoho mekhanizmu biznes-tsentriv [Theoretical aspects of the functioning of the financial mechanism of business centers]*. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnogo universytetu infrastruktury ta tekhnolohii: Seriia «Ekonomika i upravlinnia» – Economics and management: Collection of scientific works*, vol. 1, pp. 115–124.
16. Viknianska A.O. (2016) *Skhema finansovoho mekhanizmu sotsialnoho strakhuvannia [Scheme of the social insurance financial mechanism]*. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Economic Problems*, no. 11, pp. 668–672.
17. Chynytska I.I., Pozdniakova O.O. (2022) *Finansovyi mekhanizm upravlinnia diialnistiu pidpriemstva ta yoho rol v orhanizatsii finansovoi polityky [Financial mechanism of enterprise management activities and its role in the organization of financial policy]*. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Seriia «Ekonomika» – Scientific Notes of Ostroh Academy National University, Economics Series*, no. № 27(55), pp. 81–87.
18. Kondius I.S. (2017) *Teoretychni zasady doslidzhennia finansovoho mekhanizmu pidpriemnytskykh struktur rehionu [Theoretical principles of investigation of financial mechanism of enterprise structures of the region]*.

Ekonomichni nauky. Serii: Oblik i finansy: zb. nauk. prats – Economic Sciences. Series: Accounting and Finance: Collection of Scientific Papers, vol. 14 (53), pp. 114–125.

19. Kyrylenko V. (2008) Skladovi elementy struktury finansovoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia [Constituent elements of the structure of the public administration financial mechanism]. *Nauka moloda – Young Science*, no. 9, pp. 23–30.

Дата надходження статті: 04.12.2025

Дата прийняття статті: 17.12.2025

Дата публікації статті: 29.12.2025